

Сергеева Ирина Ивановна
МБДОУ «Бютейдяхский ЦРР д/с «Чэчир»
Бютейдях/Мегино-Кангаласский
«Таай, бу кимий?» - дидактической оонньуу

«Мин дьиз кэргэним» бырайыакка туттуллар
көмө матырыйаал
(орто бөлөх)
«Таай, бу кимий?» дидактической оонньуу

Ытыллар бөлөбө: орто бөлөх

Сыала: таабырын-хоһоон көмөтүнэн дьиз кэргэн чилиэнин таайы; дьиз кэргэн чилиэнин сахалы ааттанытын чингэтии.

Туттуллар матырыйаал: куукулалар (ийэ, аҕа, эбээ, эһээ, эдьиий, убаай).

Оонньуу хаамыыта:

- Оҕолоор, таайын эрэ, бу кимий?

- Саамай хойут утуйар,

Саамай эрдэ уһуктар,

Элбэх-элбэх түбүктээх,

Барыбытын таптыыр

Саамай күндү, кини кимий?

(ийэ)

- Саамай сөп, оҕолоор! (ийэ куукуланы көрдөрөр)

Салгы манньк хоһоонунан аҕаны, эбээни, эһээни таайаллар.

«Саамай, саамай ...» дидактической ооньуу

Сыала: оџолор дьиз кэргэн чилиэннэрин ойуулаан этэллэрин ситиһии.

Туттуллар маырыйаал: куукулалар.

Ооньуу хаамыыта:

Оџолор төгүрүччү тураллар. Иитээччи оџоџо куукуланы биэрэр уонна ыйытар : «Эн ийэн хайдаџый?» (эн аџан, эн эбээн, эн эһээн). Оџо эппиэттиир: «Мин ийэм кыраһыабай». Салгыы итинник куукуланы бэйэ-бэйэџэ биэрэн этэн иһэллэр.

«Ийэ көмөлөһөөччүлэрэ» кыра хамсаныылаах ооньуу

Сыала: оџо тылын сайыннарыы, ооньуу нөнгүө ийэџэ тапталы иити.

Туттуллар матырыйаал: куукула эбээ Маайа.

Ооньуу хаамыыта:

Оџолор эбээ Маайа тылын хатылыы-хатылыы хамсаныылары онороллор:

Ийэбин таптыыбын (бэйэлэрин кууһаллар),

Киниэхэ көмөлөһөбүн (уна-ханас хайыһаллар),

Быылы сотобун (ытыстарын эргитэллэр),

Танас сууйабын(үтүктэн көрдөрөллөр),

Муостаны сиппийэбин (уна-ханас илиилэрин хамсаталлар),

Сибэккигэ уу кутабын (үтүктэн хамсаналлар),

Ийэм миэнэ утуйдун (уна диэки ытыстарын холбуу тутан «утуйаллар»),

Ийэм миэнэ сынньаннын! (ханас диэки ытыстарын холбуу тутан «утуйаллар»)

«Ким тугу гынар?» дидактической оонньуу

Сыала: дьиз кэргэн чилиэннэрин эбээһинэстэрин, үлэлэрин чуолкайдааһын, чингэтии; оҕо тылын сайыннарыы.

Туттуллар матырыйаал: куукулалар, карточкалар.

Оонньуу хаамыыта:

Оҕо карточканы ылар. Ойууну көрөн быһаарар (ийэ танас сууйар о.д.а).

Олоппоско куукулалар олороллор. Оҕо талан ылбыт карточкатын куукулаҕа илдьэн уурар.

«Ыалдыт кэллэ» ситуативнай бэсидэ

Ытыллар бөлөҕ: орто бөлөх.

Сыала: ыалдыттааһын быраабылаларын чингэтии, аптаах тыллары туттарга үөрэтии.

Туттуллар матырыйаал: дьиз кэргэн куукулалар.

Бэсидэ хаамыыта:

- Оҕолоор, эһиги дьизэбитигэр ыалдыт кэллэбинэ хайдах көрсөрү билэбит дуо? (оҕолор эппиэттэрэ)

- Саамай сөп, ыалдыты биһиги үөрэ-көтө көрсүөхтээхпит. Ыалдыты көрсөргө маннык быраабылалар бааллар :

1. Ыалдытты барыан иннинэ ыалы сэрэтиэхтээх эбиккит;
2. Ыалдыт кэлиэн иннинэ дьизэни-уоту хомуйуолуохтаах;
3. Ыалдыты маанылаан, остуол тардыллар;
4. Ыалдыты үтүө тылларынан үөрэ-көтө көрсүллүөхтээх.

Бүгүн биһиэхэ Алаһаптар дьиз кэргэн ыалдыттары көрсөллөр.Салгыы оҕолор оонньоон көрөллөр, иитээчи көмөлөһөр, оонньуу ис хоһоонун кэнэтэр.

«Мин ийэм, аҗам идэлэрэ» бэсидэ

Сыала: оҗолорго төрөпүттэрин идэлэрин туһунан билиилэрин ханатыы.

Туттуллар матырыйаал: слайд, куукулалар.

Эрдэ ыытыллар үлэ: ийэ, аҗа идэтин туһунан дыиэҕэ билэн кэлии, кэпсииргэ бэлэмнэнии.

Бэсидэ хаамыыта:

- Оҗолоор, идэ диэн тугуй?

- Саамай сөп, идэ диэн үлэ, улахан дыон бары сөбүлээн талан ылбыт идэлэринэн үлэлииллэр эбит.

- Эһиги ханнык идэлэри билэбитий? (оҗолор эппиэттэрэ)

Салгыы слайдаҕа чопчу идэҕэ сыһыаннаах тэриллэр ойуулара көстөр, оҗолор ханнык идэлээх киһиэхэ наадатын ааттыыллар.

- Маладьыастар, элбэх идэни билэр эбиккит! Онтон эһиги ийэҕит, аҗаҕыт туох идэлээхтэрин билэҕит дуо?

Оҗолор биир-биир тахсан, куукуланы туһанан кэпсииллэр.

Суорун Омоллоон «Барыанһа» кэпсээнин ааҕы

Ыытыллар бөлөҕө: орто бөлөх.

Сыала: оҗо болҕойон истэр, истибити өйдөөн бэйэтин тылынан кэпсиир, дыоҕурун сайыннарыы.

Туттуллар матырыйаал: дыэдьэн, куукулалар.

Иитээччи айымньыны ааҕар, оҗолор болҕойон истэллэр.

- Оҗолоор, бу кэпсээннэ кимнээх туһунан кэпсээнэрий?

- Оҗолор тыаҕа ханнык сир аһын хомуйа бардылар?

- Хайалара иһитин толорон кэлбитий?

- Ийэлэрэ тоҕо Юраҕа барыанһа куптата?

Салгыы оҗолор тугу өйдөөбүттэрин куукулалары туһанан кэпсииллэр.

«Доѳордуулар» В.Слепцова кэпсээнин ааѳы

Сыала: оѳо болѳойон истэр, истибити өйдөөн бэйэтин тылынан кэпсиир, дьобурун сайыннарыы.

Тутгуллар матырыйаал: куукулалар.

Иитээччи айымныыны ааѳар, оѳолор болѳойон истэллэр.

- Оѳолоор, кэпсээни сөбүлээтигит дуо?
- Бу кэпсээннэ кимнээх туһунан кэпсэнэрий?
- Сандал кими кытта олорор эбитий? Онтон Мичил?
- Мичил саамай улахан баѳа санаата?
- Сандал доѳорун баѳа санаатын хайдах толордо?

Салгыы оѳолор тугу өйдөөн хаалбыттарынан, куукулалары туһанан оруолларга арахсан оонньоон көрдөрөллөр, кэпсииллэр.